

Становище

от доц. д-р Йоланда Зографова, Институт за изследване на населението и човека, БАН,

на дисертационния труд на Светослава Георгиева Байракова на тема “Професионални ценности и мотивация при студенти” за придобиване на общообразователната и научна степен “Доктор”, специалност 3.2 Психология /Педагогическа и възрастова психология/

В представения дисертационен труд на Светослава Байракова е реализиран опит да се изследват професионалните ценности на студенти и да се разкрие типология на ценностните им профили. В целите на работата са и анализи на връзки на ценностите спрямо ориентации като оптимизъм и негативни очаквания, както и спрямо академичната мотивация на български студенти.

В първата теоретична глава са изложени съвременните идеи и концепции в сферата на ценностите, мотивацията за по-високо образование и оптимизма или негативните очаквания във връзката им с развитието на личността при младите хора. Представени са немалък брой изследвания с компетентно познаване на научната литература в изследваната област. Очертани са предпоставките, които лежат в ценностните ориентации за бъдещото развитие на личността и при това в конкретни професионални сфери. В целта на работата е освен да се разкрие структурата на ценностите и тяхната типология, да се търси и влиянието на социално-демографските фактори при студентска извадка.

Обещаващи са получените резултати за позитивните връзки между оптимизма и академичната мотивация, както и с ориентацията към себе си. От друга страна разкриването на доста високата значимост, придавана на икономическия, материалния фактор от българските студенти индиректно подчертава реалното въздействие на социалноикономическите фактори на средата. Не може да не се оцени високо включването в изследването на световно практикувана методика, каквато е WIS /Work Important Study/, което същевременно осигурява опит за

крос-културни анализи и сравнения. Друг положителен момент в дисертационната теза е интердисциплинната насоченост, наистина само в начално състояние, но все пак перспективна в обединяването на личностна, възрастова и организационна психология, линия.

Съществени постижения на емпиричното изследване са обрисуваните типове модели на ценностна ориентация – автономен и амбициозен-социален. Важна емпирична находка е откриване на влиянието на образованието на родител за по-високата академична мотивация у студенти. Освен това успешно са очертани връзките с мотивация и генерализирани очаквания. Очевидна е значимостта на личностното развитие и икономическата сигурност – две ориентации, които биха могли да гарантират баланс в професионалната адаптация на бъдещите специалисти. Това е индикатор за релевантно проведено изследване, чрез което се напипват реалните социални процеси при младите хора. В този смисъл изводите и в теоретическа и в практическа насока са съществени и приложими, тъй като в крайна сметка пътят за развитие на обществото минава през линиите на социализация на младото поколение, а тази социализация се базира на стабилни ценностни ориентири.

Бих отправила и някои препоръки: преди всичко е необходима езикова редакция – напр., прието е да се говори за «възраст», а не за «години» както е в текста и многократно се повтаря изразът «проследени» различия, фактори и др. По-добре би било да се казва «анализ на различия по фактор възраст и др» При някои таблици заглавието съдържа «статистически значими стойности», а всъщност можем да говорим за значими различия, ако са налице такива – в съответните таблици това не става ясно.

По отношение на анализите на емпиричните факти, бих предложила прилагане и постхок анализи /при ANOVA анализи/ с включени всички специалности за анализ на различията по ценности, отколкото сравнени по двойки, което би могло да променя в известна степен и някои резултати.

В заключение представеният дисертационен труд има всички качества, на основата на които убедено предлагам на Светослава Байракова да бъде присъдена общообразователната и научна степен «Доктор».

13.05.2015г.

Доц. Д-р Йоланда Зографова